ထားဝယ်မြို့၊ ရှင်မုတ္တီးရှိ ၁၆ရာစု
သူရိယကုမ္မာရှေးဟောင်း မွန် ခေါင်းလောင်းတော်ကြီး

ထာနေစိုး

မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး၊ ထားဝယ်မြို့နယ်၊ ရှင်မုတ္တီးကျေးရွာရှိ ရှေးဟောင်းသမိုင်းဝင် ရှင်မုတ္တီး ဘုရားကြီးဝင်းအတွင်းတည်ရှိသော "သုရိယကုမ္မာ ခေါင်းလောင်း" သည် ထားဝယ်ဒေသတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိသမျှသော ခေါင်းလောင်းစာများအနက် ရှေးအကျဆုံးနှင့် သမိုင်းတန်ဖိုး အမြင့်မားဆုံးသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

အဆိုပါ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ၁၆ ရာစု နှောင်းပိုင်း(တောင်ငူခေတ်/ဟံသာဝတီခေတ်)ကာလထားဝယ်ဒေသ ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမျိုးစုပျံ့နှံ့မှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ သမိုင်းကွက်လပ်များကို ထိရောက်စွာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ခေါင်းလောင်းတော်၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အနုပညာလက်ရာ

သုရိယကုမ္ဘာခေါင်းလောင်းတော်သည် အချိုးအစားကျနစွာ သွန်းလုပ်ထားသော ရှေးဟောင်းကြေးသွန်းခေါင်းလောင်း အမျိုးအစား ဖြစ်သည်။ ခေါင်းလောင်းတော်တစ်ခုလုံးကို အစိတ်အပိုင်း (၇) ခုဖြင့် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ ခေါင်းလောင်းကိုင်း၊ ခြသေ့်ပုံသဏ္ဍာန် ယူဆရသော အရုပ်၊ အရုပ်ခံ ပလ္လင်၊ ပထမမောင်းရစ်၊ ခါးလယ်မောင်းရစ်၊ ဒုတိယမောင်းရစ်နှင့် ခေါင်းလောင်းနား (နှုတ်ခမ်း) တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အနုပညာလက်ရာအနေဖြင့် ခေါင်းလောင်းကိုင်းတွင် ကနုတ် ပန်းလက်ရာများကို သေသပ်လှပစွာ ပုံဖော်ထုဆစ်ထားသည်။ ခေါင်းလောင်း၏ အပေါ်ဘက် ပထမမောင်းရစ် (ပခုံးပတ်လည်) တွင် ရှေးဟောင်းမွန်စာအရေးအသားကို စာကြောင်းရေ (၃) ကြောင်းဖြင့် စည်းစနစ်ကျနစွာ ရေးထိုးပူဇော်ထားသည်ကို ဖူးမြော်တွေ့ရှိရသည်။

ခေါင်းလောင်းတော်ဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်အလက်များ

ခေါင်းလောင်းအမည်	သုရိယကုမ္ဘာခေါင်းလောင်း (ရှင်မုတ္တီးခေါင်းလောင်း)
လှူဒါန်းသည့်ရက်စွဲ	လှူဒါန်းသည့်ရက်စွဲ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၅၅ ခု၊ တန်ခူးလပြည့်၊ အင်္ဂါနေ့ (ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၅၉၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလခန့်)
အဓိကအလှူရှင်	အဓိကအလှူရှင် မြို့ပိုင် သုရိယကုမ္ဘာ နှင့် ဇနီးမောင်နှံ
အသုံးပြုသည့်စာသား	ဟံသာဝတီခေတ် ရှေးဟောင်းမွန်ဘာသာစကား (၃ ကြောင်း)
ကြေးပိဿာချိန်	ကြေးပိဿာချိန် ကျပ်ပိဿာ ၂၀၀ ကျော် (ခန့်မှန်း ကြေးပိဿာ ၂၀ ကျော်)
လက်ရှိတည်နေရာ	ရှင်မုတ္တီးဘုရား အရှေ့ဘက်စောင်းတန်း သိမ်အတက် လှေကား လက်ဝဲဘက် (ထားဝယ်မြို့နယ်)

မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော မူရင်းကမ္ပည်းစာ (Transliteration)

(၁) ။ သက္ကရာတ် ၉၅၅ ဗပေင် ဂတုမဲ တွဲဥ ယး တွဲ ၉ စနော့န် တလဇ် သုရိယကုမ္ဘာ သို ကြုက်ဖြ သိုညး ဂမြိုင် ပပတာန် ကိုဝ် မှာ သမိကောဝ် (န်) ဒကာ ဘောကး သာ် ၁ ၃၀၀ ဗျာပြ၊ လမိုဗနိက်၊ လမိုမနိက်

(၂) ။ အိတဇိုလအိတ်၊ မ ၆ သာန်၊ ဖိုမကန္တံ ကုသိုလ်၊ စက်ပန်ဖိုပန် ကို ကလိဝ္ဂဲညိ၊ ညံင်ဒလုမဆို လျုးတဲကို ဖော်ညိ၊ ဗိုန်ဒုဒို ဒယဟ် ဒယဟ်ည ပန်နမိကျ် ဆာ ဝဲ ဒေါဝ် သာသနာ ညိဖိုကသို ဝံဇိန်ကို

(၃) ။ မိဟ် ဒေဝတ် ဂမြိုင်သို သွိုင်ကေရာတ် သတ် တြလပကိဝ် ခြောက် မာန် ဝိုန်သို ဒယဟ်ကုဝ် ကလိ ဂေါအ်ဒှာပ် ဘဝညိ။

မြန်မာဘာသာပြန်ချက်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်

"သက္ကရာဇ် ၉၅၅ ခု၊ တန်ခူးလပြည့် အင်္ဂါနေ့နံနက် ၉ အချိန်၌ မြို့ပိုင် သုရိယကုမ္မာ ဇနီးမောင်နှံတို့သည် အခြားလူများနှင့်တကွ၊ ဒါယကာတော်ဂတိသား မဟာသခင်ကို အမှူးပြု၍ ကျပ်ဝိသာ ၂၀၀ ကျော်ဖြင့် 'လမိုမနိက်၊ အိတဇိုလအိတ်' မည်သောသူတို့၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုအစဉ်အဆက်တွင် ခေါင်းလောင်းသွန်းလှူကြ၏။ ဤကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုရသော အကျိုးကြောင့် မဂ်လေးပါး၊ ဖိုလ်လေးပါး ရပါစေသတည်း။ အမိုက်တိုက်သည် နေရောင်နှင့် တွေ့ဆုံသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါစေသတည်း။ ကြယ်ဝံကျော်စောခြင်းသည် သာသနာအလယ်တွင် ပုဏ္ဏမီ လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ တင့်တယ်ပါစေသတည်း။ ဤကုသိုလ်၏အကျိုးကို မင်းဧကရာဇ်နှင့် လူတန်ဖိုးပေါင်းတို့အား အမျှပေးဝေ၏။ ရန်သူတို့သည် မကြံစည် မဖျက်ဆီးနိုင်ပါစေသတည်း။ ကြယ်ဝံကျော်စောခြင်းကို ဘဝဆက်တိုင်း ရလို၏။"

သမိုင်းဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်နှင့် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ

ခေါင်းလောင်းကမ္ပည်းစာကို အပိုင်းလေးပိုင်း (အလှူပြုရက်စွဲ၊ အလှူရှင်အမည်နှင့် ရာထူး၊ အလှူပစ္စည်းနှင့် ကုန်ကျစရိတ်၊ ဆုတောင်းနှင့် အမျှဝေခြင်း) အဖြစ် ခွဲခြားဆန်းစစ်နိုင်ပြီး အောက်ပါ သမိုင်းဝင်အချက်အလက်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။

(က) အလှူပြုသည့် သက္ကရာဇ် ၉၅၅ ခုနှစ် (အေဒီ ၁၅၉၃) သည် ဟံသာဝတီ (ပဲခူး) တွင် တောင်ငူမင်းဆက်မှ နန္ဒဘုရင်

(ငါးဆူဒါယကာ) အုပ်စိုးနေသည့် အချိန် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် တောင်ငူအင်ပါယာကြီး ပျက်သုဉ်းရန် (၆) နှစ်အလိုဖြစ်ပြီး အောက်မြန်မာနိုင်ငံတစ်လွှား စစ်မီးများကြောင့် မငြိမ်မသက်ဖြစ်နေချိန် ဖြစ်သော်လည်း ထားဝယ်ဒေသတွင်မူ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကုသိုလ်သီလများကို တည်ငြိမ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ဆဲ ဖြစ်ကြောင်း ညွှန်ပြနေသည်။

(ခ) အလှူရှင်မှာ မြို့ပိုင် "သုရိယကုမ္မာ" ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏အမည်နှင့် ကမ္ပည်းစာ ရေးထိုးပုံအရ ဟံသာဝတီဘုရင် ခန့်အပ်ထားသော မွန်လူမျိုး အရာရှိကြီးတစ်ဦး ဖြစ်နိုင်ခြေ အလွန်များသည်။ ယင်းအချက်သည် အေဒီ ၁၆ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် ထားဝယ်ဒေသ၌ မွန်လူမျိုးများ အခြေချနေထိုင်ရုံမျှမက အထိုင်ကျသော အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများဖြင့် အုပ်ချုပ်နေကြောင်း ခိုင်မာသော သက်သေအထောက်အထား ဖြစ်သည်။

(ဂ) ပညာရှင်အချို့၏ ယူဆချက်အရ ဤခေါင်းလောင်းသည် ရှင်မုတ္ထိုးဘုရားကြီးနှင့် မူလကတည်းက သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိဘဲ၊ ရှင်မုတ္ထိုးမြို့ဟောင်း (မုတ္တုသနဂရ) ၏ တခြားတစ်နေရာမှ တွေ့ရှိရာမှ ဘုရားကြီးဝင်းအတွင်းသို့ အဆင့်ဆင့် ရွှေ့ပြောင်းပူဇော်ထားခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း ထားဝယ်ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်တစ်ခုလုံးတွင် ဤမျှ ရှေးကျသော မွန်စာပါ ခေါင်းလောင်းတော် တည်ရှိနေခြင်းကပင် ဒေသတွင်း သမိုင်းတန်ဖိုးကို မြှင့်တင်ပေးထားသည်။

ထိုကြောင့်ထားဝယ်ဒေသ၊ ရှင်မုတ္တီးရွာရှိ "သုရိယကုမ္မာ ခေါင်းလောင်း" သည် ရိုးရိုးဘာသာရေး အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းမျှသာ မဟုတ်ဘဲ ၁၆ ရာစု တနင်္သာရီတိုင်းဒေသ၏ လူမှုစီးပွား၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဘာသာစကား ဆင့်ကဲပြောင်းလဲမှု သမိုင်းကြောင်းကို ကွင်းဆက်ဆက်စပ်ပေးသည့် "သမိုင်းမော်ကွန်းတိုင်" တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်းမွန်စာပေ လေ့လာလိုသူများနှင့် မြန်မာ့သမိုင်းသုတေသန ပညာရှင်များအတွက် မရှိမဖြစ် လေ့လာရမည့် အမွေအနှစ်ရတနာ ဖြစ်သဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အကိုးအကား

မောင်သော်ဇင်လတ်။ ။ ထားဝယ်မြို့နယ်အတွင်းရှိ မုတ္တီးမြို့ဟောင်းမှ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များ လေ့လာချက်၊ ဘွဲ့လွန်အသုံးချ ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာ ဒီပလိုမာဘွဲ့ကျမ်းငယ်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသန နည်းပညာ သင်တန်းကျောင်း၊ ၂၀၁၉။